

Гармаш Тетяна Андріївна,
аспірантка кафедри іноземної філології,
Національний авіаційний університет,
просп. Космонавта Комарова, 1, м. Київ, Україна

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ЛОГІСТИКИ

У статті розкриваються теоретичні засади і проектується експериментальна модель організації підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності. Виокремлено та обґрунтовано основні блоки моделі; виокремлено етапи формування готовності майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності; визначено педагогічні умови, що забезпечують ефективність реалізації моделі. Особливу увагу приділено методам активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Ключові слова: фахівець із логістики, організація підготовки до управлінської діяльності, експериментальна модель підготовки, принципи, методи, форми, етапи навчання.

В основу концепції формування готовності до управлінської діяльності майбутніх фахівців із логістики було закладено думку про те, що майбутній фахівець повинен бути не об'єктом, а свідомим суб'єктом навчання. Фахові знання повинні мати особливе значення для студента, який не просто їх отримує, але й усвідомлює важливість цих знань для себе і своєї діяльності та вміє ефективно ці знання застосовувати. За такого навчання відбувається не звичайний процес передання знань від викладача до студента, що відповідає так званій «знанневій» парадигмі, яка була панівною в освіті і забезпечується створенням освітніх умов, за яких студентам необхідно виявляти свої знання та вміння в нестандартних ситуаціях, що імітують професійну діяльність. У такому випадку результатом освіти є не якість засвоєних знань, а якість володіння цими знаннями при вирішенні професійних завдань.

свідчить, що проблему моделювання професійної діяльності в контексті опрацювання її змісту, форм і методів розкрито в працях В. Андреева, Д. Григор'єва, Б. Динамова, Л. Сігаєвої, Є. Максимової, В. Маслова, В. Пікельної, В. Семиченко, В. Сластьоніна та ін. Визначення поняття «модель» та специфіку її використання в педагогіці подано в працях таких науковців, як Л. Даниленко, В. Давидов, І. Зязюн, Н. Кузьміна, А. Маркова, Г. Суходольський. Дослідженню можливостей моделювання як методу аналізу й синтезу педагогічних систем, професійної діяльності присвячено численні наукові доробки, зокрема С. Архангельського, Ю. Бабанського, Н. Тализіної, де обґрунтовано різні підходи до моделювання та доведено важливість використання цього методу у вивченні освітніх процесів.

Мета статті – прописати педагогічну модель формування готовності до управлінської діяльності майбутнього фахівця із логістики у процесі професійної підготовки.

Поняття «модель професійної підготовки фахівця» науковці здебільшого розуміють як описовий аналог, що віддзеркалює його основні характеристики, його знання, вміння і навички, моральні якості, організаторські і комунікативні здібності, покликани забезпечити результативну

діяльність у певний період часу [3]. За результатами структурно-функціонального аналізу діяльності фахівця можна детермінувати значущі компоненти, функції і вміння, уточнити їх зв'язки і відношення. Структурні компоненти діяльності відображаються в структурі знань і конкретному змісті навчального матеріалу, функціональний бік яких відбивається в уміннях, а потреби суспільства визначають зміст будь-якої професійної діяльності.

Виходячи із зазначеного, в розробці моделі професійної підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності було враховано соціальне замовлення суспільства – підготовку компетентного управлінця логістичної галузі, здатного ефективно виконувати управлінські функції (планування, організація, регулювання (прийняття рішень), координація, аналіз, аудит (внутрішній і зовнішній), контролінг, ціноутворення) із застосуванням інформаційно-комп'ютерних технологій для досягнення стратегічних, тактичних і оперативних цілей логістичної системи, і змодельовано експериментальний навчальний процес у такий спосіб, щоб у результаті його реалізації була сформована *готовність* майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності.

Отже, під моделлю будемо розуміти схему, яка *відображає ті основні структурні елементи процесу професійної підготовки майбутніх фахівців із логістики, що необхідні для забезпечення їхньої готовності до управлінської діяльності*. Побудову моделі розглядаємо як сходінку від мисленнєвого конструювання досліджуваного об'єкта до створення проекту професійної підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності. У структурі основних складників розробленої моделі виділено три блоки: *методологічно-цільовий, змістово-процесуальний, діагностично-коригувальний*.

Кожен із блоків виконує свою функцію. Причинно-наслідкові зв'язки між окресленими блоками дозволяють прослідкувати їх безпосередні функції у процесі формування професійної готовності до управлінської діяльності майбутніх фахівців із логістики.

Структурно до *методологічно-цільового* блоку моделі входять: мета, підходи, принципи. *Мета* – відображає забезпечення цілеспрямованого формування професійної готовності до управлінської діяльності майбутніх фахівців із логістики як складний багатофакторний процес, що містить цілісну систему професійних знань і вмінь майбутнього фахівця із логістики, здатність адаптувати їх у професійну діяльність, систему ціннісних орієнтацій, мотивів діяльності, а також наявність стійкої готовності до професійного зростання. До складу методологічно-цільового блоку входить низка методологічних підходів та принципів.

Змістово-процесуальний блок моделі розкриває процес підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності у межах педагогічного процесу шляхом застосування низки форм і методів навчання.

Діагностично-коригувальний блок моделі відображає процеси оцінювання, аналізу і корекції результатів системного формування професійної готовності майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності як цілісного конструкту чотирьох структурних компонентів (*мотиваційно-ціннісного, індивідуально-психологічного, когнітивно-операційного, комунікативно-діяльнісного*) і поєднує критерії (*орієнтовно-ціннісний, оцінний, пізнавальний, комунікативний*) з відповідними показниками, що в комплексі характеризують три рівні сформованості складного багатофакторного процесу формування готовності до управлінської діяльності майбутнього фахівця із логістики: репродуктивний, продуктивний, творчий.

Результативний блок передбачає моніторинг результатів діяльності із формування готовності майбутніх фахівців із логістики до здійснення управлінської діяльності та контроль досягнень студентів, а також порівняння досягнутого результату з очікуваним.

Схарактеризуємо дидактичні засади експериментальної моделі підготовки.

Важливим чинником організації раціональної моделі експериментальної підготовки є визначення підходів до організації навчання. Провідним підходом в аспекті започаткованого дослідження було визначено діяльнісний [1]. Урахування *діяльнісного* підходу забезпечує те, що студент від початку перебуває в діяльнісній позиції, оскільки навчальні предмети представлені у вигляді предметів діяльності (навчальні, квазіпрофесійні, навчально-професійні) і сценаріїв їх розгортання. Завдяки діяльнісному підходу включається весь потенціал активності студента, він перетворюється з об'єкта педагогічних впливів на суб'єкт пізнавальної, а згодом майбутньої професійної діяльності. Діяльнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності визначив певні особливості в організації процесу навчання, основні з яких полягали в тому, що пізнавальна діяльність студентів стає проблемно-пошуковою; широко використовується технологія колективного навчання, в ході якого йде

робота зі створення і розв'язання ситуацій, наближених до майбутньої професійної діяльності; використання таких організаційних форм навчання, як семінар-круглий стіл, семінар-дискусія, кейс-метод, ділова гра дозволяють відтворити реальну ситуацію, максимально наближену до майбутньої професійної діяльності.

В аспекті *гуманітарного* підходу освіти розглядаємо як частину, складник культури, а мету освіти вбачаємо у вихованні «людини культури». Гуманітарний підхід дозволяє трактувати засвоєння культури як процес особистісного відкриття, створення світу в собі, участі в діалозі культур, у процесі якого відбувається індивідуально-особистісна актуалізація смислів, що в ній закладені, змінює уявлення про засадничі цінності освіти як винятково інформаційно-знаннєві й пізнавальні.

Проте у випадку, коли досліджуваний об'єкт розглядається як освітня система, що характеризується взаємозв'язком її компонентів, використовується *системний* підхід, впровадження якого було важливим і у межах започаткованого дослідження. Застосовуючи системний підхід, маємо можливість виявити компоненти системи формування готовності майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін та відповідні зв'язки між ними; визначити основні чинники впливу на зазначену систему; визначити окремі елементи системи, на які буде здійснено вплив; вивчити процес управління системою; створити систему з ефективнішим функціонуванням; впровадити одержані результати в професійну діяльність.

Згідно з *особистісно зорієнтованим* підходом, центром навчання виступає особистість як суб'єкт педагогічних впливів. Домінантою у здійсненні особистісно-зорієнтованого підходу є врахування провідної мотивації особистості. Особистісно зорієнтована парадигма розвитку вищої освіти передбачає інтеграцію особистісних показників і професійної готовності у процесі навчання майбутніх фахівців.

В аспекті започаткованого дослідження важливим видається дотримання в навчальному процесі з підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності низки специфічних принципів, з-поміж них: науковості; системності та послідовності; доступності; зв'язку навчання з практичною діяльністю; стимулювання навчальної співпраці; індивідуалізації; самоактуалізації у професії.

Успіх навчання залежить як від правильного визначення його принципів, так і від методів навчання. Сучасна дидактика має багатий і різноманітний доробок науковців щодо визначення номенклатури методів навчання. Водночас, як зазначає Л. Топчій, «питання їх класифікації все ще лишається дискусійним» [3, с. 107].

Розробляючи модель і експериментальну методику підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності, брали за основу класифікацію методів за типом (характером)

пізнавальної діяльності студентів. До цих методів належать пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний), репродуктивний, проблемний, евристичний і дослідницький (І. Лернер, М. Махмутов, М. Скаткін) [2]. Особлива увага приділялася методам активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Використання цих методів забезпечувало тісний зв'язок теорії з практикою, розвиток нестандартного стилю мислення, створення атмосфери співробітництва, розвиток умінь спілкування. Основними чинниками, які сприяли творчому й активному ставленню студентів до дидактичного процесу і його результатів, був професійний інтерес, нестандартний характер навчально-пізнавальної діяльності, інформативність, пізнавальність, ігровий характер занять, емоційність, проблемність.

У процесі розробки моделі було визначено форми організації навчання з метою підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності. Розглянуті дидактичні категорії були покладені в основу моделі підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності (див. рис. 1).

Реалізація мети формування професійної готовності майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності здійснювалася протягом чотирьох послідовних етапів: *мотиваційно-пізнавального, інтегративно-практичного, творчо-продуктивного та практико-зорієнтованого.*

Метою першого – **мотиваційно-пізнавального** – етапу було забезпечення позитивної мотивації студентів до майбутньої професійної діяльності, поглиблення їхнього пізнавального інтересу, розвиток особистісних та професійних якостей, формування ціннісних орієнтацій, необхідних для успішного здійснення майбутньої управлінської діяльності, сприяння усвідомленню студентами цінності отриманих у ВЗО знань.

Формами навчання виступили: індивідуальні, групові і колективні форми навчання в межах навчальних дисциплін «Іноземна мова», «Академічні навички професійного навчання» та наукового гуртка «Професійно-мовленнєві аспекти управлінської діяльності майбутніх фахівців з логістики». Методи навчання: навчально-виховний захід «Кав'ярня знань», завдання творчого характеру з мотивуючим змістом.

На цьому етапі навчання реалізовували такі педагогічні умови: активізація пізнавальної діяльності студентів та забезпечення позитивної внутрішньої мотивації в процесі їхнього професійного становлення, організація комунікативного розвитку студентів, що сприяє підвищенню рівня культури професійного спілкування та вдосконаленню способів та прийомів партнерської взаємодії. Метою другого – **інтегративно-практичного** – етапу було озброєння майбутніх менеджерів з логістики системою знань з управління, формування їхньої управлінської компетентності, залучення студентів до активної професійно-спрямованої навчальної діяльності, здійснюваної у цілісному й інтегрованому комплексі

навчальних дисциплін («Філософія», «Основи менеджменту», «Складська логістика та управління запасами», «Управління персоналом», «Транспортна логістика») із забезпеченням їх програмно-методичного супроводу, а також на основі наукового факультативу «Формування управлінських компетенцій у майбутніх фахівців із логістики», який мав за мету сприяти засвоєнню принципів та методів управління, а також оволодінню навичками використання технологій управління.

Методи навчання: проблемні лекції, лекції-презентації, лекції-дискусії, лекції з використанням «мозкової атаки», диспути, круглі столи, творчі, пошукові завдання, аналіз виробничих ситуацій із постановкою проблемних питань (метод кейсів).

На цьому етапі реалізовували другу (актуалізація міждисциплінарної інтеграції та її програмно-методичного супроводу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності з урахуванням інтегрованого характеру їх практичної діяльності) педагогічну умову експериментальної методики підготовки.

Метою третього – **творчо-продуктивного** – етапу було занурення студентів в активну професійно-спрямовану комунікативну діяльність; поглиблення їхніх комунікативно-технологічних умінь; розвиток професійно-значущих якостей особистості; залучення студентів до самостійності в підвищенні рівня професійної компетентності.

Формами навчання виступили: групові і колективні форми навчання в межах навчальних дисциплін «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)», «Ділове спілкування» та наукового гуртка «Професійно-мовленнєві аспекти управлінської діяльності майбутніх фахівців з логістики». Методи навчання: система вправ та інтерактивних видів навчальної діяльності: комунікативні завдання, диспути і дискусії, евристичні бесіди, рольові ігри, тренінг «Основи майстерності публічних виступів».

На цьому етапі реалізовували таку педагогічну умову: організація комунікативного розвитку студентів, що сприяє підвищенню рівня культури професійного спілкування та вдосконаленню способів та прийомів партнерської взаємодії.

Метою четвертого – **практико-зорієнтованого** – етапу було занурення студентів в активну професійну діяльність під час виробничих практик; стимулювання творчого застосування студентами знань із логістики в області менеджменту на основі інтегрованого елективного спецкурсу «Лідерство та партнерство в логістиці»; поглиблення їхнього пізнавального інтересу і тренування комунікативно-технологічних умінь у процесі підготовки до участі в наукових конференціях; розвиток професійно-значущих якостей особистості; залучення студентів до самостійності в підвищенні рівня професійної компетентності.

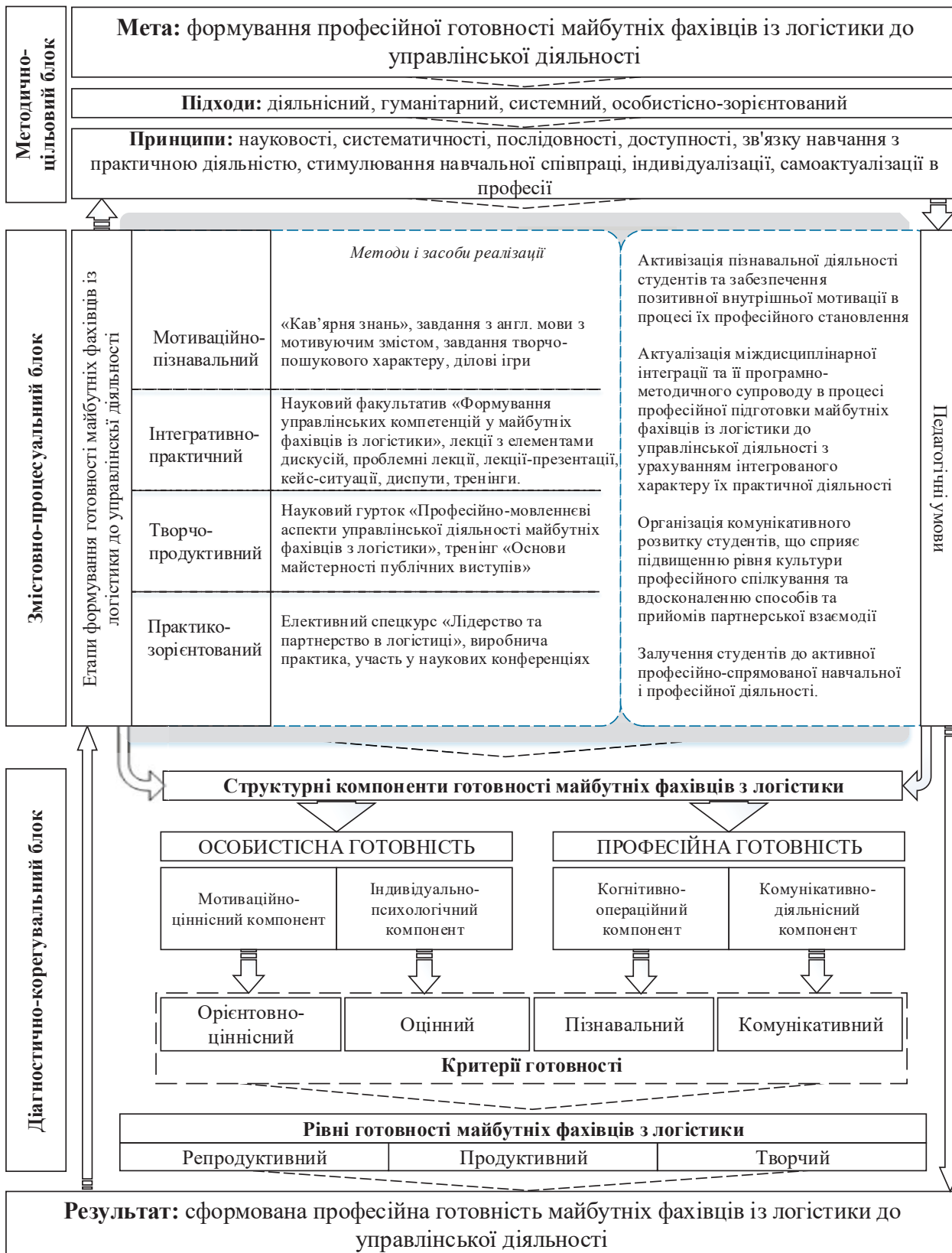

Рис. 1. Модель формування професійної готовності до управлінської діяльності майбутніх фахівців із логістики

На цьому етапі реалізовували третю (організація комунікативного розвитку студентів, що сприяє підвищенню рівня культури професійного спілкування та вдосконаленню способів та прийомів партнерської взаємодії) і четверту (залучення студентів до активної професійно-спрямованої навчальної і професійної діяльності) педагогічні умови експериментальної методики підготовки.

Отже, методика формування готовності майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності – це сукупність взаємопов'язаних способів та прийомів із чітко визначеними цілями

навчання, конкретними принципами, формами та засобами використання методів, за допомогою яких здійснюється підготовка до управлінської діяльності, що й було наочно представлено на рис. 1. Розроблена модель стала основою відповідної системи роботи з підготовки майбутніх фахівців із логістики до управлінської діяльності.

У подальшому передбачається проведення експериментальної перевірки запропонованої педагогічної моделі формування готовності до управлінської діяльності майбутнього фахівця із логістики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гармаш Т. А. Застосування діяльнісного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців із логістики у ВНЗ / Т. А. Гармаш // Актуальні проблеми вищої професійної освіти: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 21-22 березня 2013 р. / За заг. ред. Е. В. Лузік, О. М. Акмалдінової. – К.: НАУ, 2013. – С. 28-29.
2. Дидактика современной школы / Под ред. В. А. Онищука. – К.: Педагогика, 1987. – 351 с.
3. Топчій Л. С. Підготовка майбутніх учителів-філологів до формування соціокультурної компетентності учнів старших класів гімназії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 Теорія та методика професійної освіти» / Людмила Семенівна Топчій; ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». – Одеса, 2015. – 20 с.

*Татьяна Андреевна Гармаш,
аспирантка кафедри иностранной филологии,
Национальный авиационный университет,
пр. Космонавта Комарова 1, г. Киев, Украина*

МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ЛОГИСТИКЕ

В статье раскрываются теоретические основы и проектируется экспериментальная модель организации подготовки будущих специалистов по логистике к управленческой деятельности. Определены и обоснованы основные блоки модели; выделены этапы формирования готовности будущих специалистов по логистике в управленческой деятельности; обоснованы педагогические условия, обеспечивающие эффективность реализации модели. В разработке модели профессиональной подготовки будущих специалистов по логистике в управленческой деятельности учитывали требования общества – подготовку компетентного управленца логистической отрасли, способного эффективно выполнять управленческие функции (планирование, организация, регулирование (принятие решений), координация, анализ, аудит (внутренний и внешний), контроллинг, ценообразование) с применением информационно-компьютерных технологий для достижения стратегических, тактических и оперативных целей логистической системы, и моделировали экспериментальный учебный процесс таким образом, чтобы в результате его реализации была сформирована готовность будущих специалистов по логистике в управленческой деятельности.

В структуре основных составляющих разработанной модели выделены три блока: методологически-целевой, содержательно-процессуальный, диагностико-корректирующий.

Структурно в методологически-целевой блок модели входят: цель, подходы, принципы. Цель – отражает обеспечение целенаправленного формирования профессиональной готовности к управленческой деятельности будущих специалистов по логистике как сложный многофакторный процесс, содержащий целостную систему профессиональных знаний и умений будущего специалиста по логистике, способность адаптировать их в профессиональную деятельность, систему ценностных ориентаций, мотивов деятельности, интегрированных показателей культуры, а также наличие устойчивой готовности к профессиональному росту.

Содержательно-процессуальный блок модели раскрывает процесс подготовки будущих специалистов по логистике к управленческой деятельности, осуществляемый в рамках педагогического процесса путем применения ряда форм и методов обучения.

Диагностико-корректирующий блок модели отражает процессы оценки, анализа и коррекции результатов системного формирования профессиональной готовности будущих специалистов по логистике к управленческой деятельности как целостного конструкта четырех структурных компонентов (мотивационно-ценностного, индивидуально-психологического, когнитивно-операционного, коммуникативно-деятельностного) и сочетает критерии (ориентировочно-ценностный, оценочный, познавательный, коммуникативный) с соответствующими показателями, которые в комплексе характеризуют три уровня сформированности сложного многофакторного процесса формирования

готовности к управленческой деятельности будущего специалиста по логистике: репродуктивный, продуктивный, творческий.

Результативный блок предполагает мониторинг результатов деятельности по формированию готовности будущих специалистов по логистике к осуществлению управленческой деятельности и контроль знаний студентов, а также сравнение достигнутого результата с ожидаемым.

Ключевые слова: экспериментальная модель обучения, принципы, методы, формы, этапы обучения, формирование готовности, специалист по логистике, подготовка специалистов по логистике, управленческая деятельность.

Tetiana Harmash,
*PhD student of the Foreign Philology Department,
National Aviation University,
1, Kosmonavt Komarov Avenue, Kyiv, Ukraine*

MODEL ENABLING THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE MANAGEMENT COMPETENCE OF THE FUTURE SPECIALISTS IN LOGISTICS

Some theoretical principles are revealed in the article; the experimental model specifying the organization of managerial training intended for the future specialists in logistics is projected.

The main blocks of this model are determined and substantiated; the formation stages of readiness of future specialists in logistics for management activity are highlighted; pedagogical conditions that provide effectiveness of the model implementation are determined.

Requirements of the society were taken into account in developing the model of professional training targeted to the students majoring in Logistics – training of a competent manager of the logistics industry capable of effective performing of management functions using information and computer technologies for the achievement of strategic, tactical and operational objectives of the logistics system. We projected the experimental training process in such a way so that the readiness of future logistics specialists to management activities could be achieved as a result of its implementation.

The structure of the model includes three main blocks: methodological- objective, content-procedural, diagnostic-corrective.

Structurally, the methodological-objective block of the model comprises the objective, approaches and principles. The objective is to ensure the purposeful formation of the professional readiness of future logistics specialists for management activities as a complex multifactorial process that contains an integrated system of professional knowledge and skills.

The content-procedural block of the model reveals the process of training future logistics specialists in management activities carried out within the pedagogical process by applying a number of training forms and methods.

The diagnostic-corrective block of the model reflects the processes of evaluation, analysis and correction of the results achieved due to the systemic formation of the future logistics specialists' professional readiness for management activities as an integral construct of the four structural components (motivation- and-value-oriented, individual-psychological, cognitive-operational, communication- and activity-centred).

The resultant unit aims to monitor the results of the activities facilitating the formation of the readiness of the future logistics specialists to implement management activities and as well as to monitor the students' knowledge and to compare the achieved results with the expected ones.

Key words: experimental model of training, principles, methods, forms, stages of training, formation of readiness, logistics specialist, training of logistics specialists, management activities.

Подано до редакції: 12.11.2017 р.

Рекомендовано до друку: 26.11.2017 р.

Рецензент: д.пед.н., професор А. М. Бозуш